

Νομοθετική Προσαρμογή της Ελλάδας στην 3η Ενεργειακή Νομοθετική Δέσμη: Προοπτικές και Παρεμβάσεις στην Ελληνική Αγορά Ηλεκτρισμού

Γιάννης Κελεμένης
Δικηγόρος

**15ο Εθνικό Συνέδριο «Ενέργεια & Ανάπτυξη 2010»
22 - 23 Νοεμβρίου 2010**

3η Ενεργειακή Νομοθετική Δέσμη

- Αίτια της 3^{ης} Δέσμης
- Νομοθετικά κείμενα
  - **Οδηγία 2009/72/ΕΚ** σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της Οδηγίας 2003/54/ΕΚ.
  - **Οδηγία 2009/73/ΕΚ** σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και για την κατάργηση της Οδηγίας 2003/55/ΕΚ.
  - **Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 713/2009** για την ίδρυση Οργανισμού για τη Συνεργασία Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ΟΣΡΑΕ).
  - **Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 714/2009** σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1228/2003.
  - **Κανονισμός (ΕΚ) αριθμ. 715/2009** σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και την κατάργηση και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1775/2005.
- Χρόνοι / προθεσμίες
  - 3 Μαρτίου 2011: Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο
  - 3 Μαρτίου 2012: Υλοποίηση του ιδιοκτησιακού διαχωρισμού / Πιστοποίηση

Βασικές Ρυθμίσεις της 3^{ης} Δέσμης για την αγορά ηλεκτρισμού

- Αποτελεσματικότερος διαχωρισμός δραστηριοτήτων των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς
- Διαχωρισμός των Διαχειριστών Συστημάτων Διανομής
- Ισχυροποίηση των εθνικών ρυθμιστικών αρχών
- Προώθηση του ανταγωνισμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
- Καλύτερη λειτουργία της λιανικής αγοράς
- Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας
- Ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή
- Ενίσχυση της διαφάνειας
- Εφαρμογή ευφών συστημάτων μέτρησης
- Διασφάλιση διαχωρισμού λογαριασμών
- Ίδρυση του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ΟΣΡΑΕ)
- Περιφερειακή συνεργασία για τη διασφάλιση ασφάλειας του εφοδιασμού
- Ρυθμίσεις για τρίτες χώρες

Σύστημα Μεταφοράς

1^η επιλογή: Ιδιοκτησιακός διαχωρισμός

Ο ιδιοκτήτης του δικτύου ορίζεται Διαχειριστής και είναι πλήρως ανεξάρτητος από συμφέροντα προμήθειας και παραγωγής. Στην περίπτωση της Ελλάδας αυτό πρακτικά θα σήμαινε ότι η ΔΕΗ θα αποξενωνόταν από το δίκτυο μεταφοράς. Θα μπορούσε, ωστόσο, η αποξένωση αυτή να γίνει είτε με άμεση πώληση είτε με απόσχιση κλάδου και σύσταση εταιρείας στην οποία ο έλεγχος θα περιέλθει, υπό προϋποθέσεις, στο Δημόσιο.

2^η επιλογή: Ανεξάρτητος Διαχειριστής Συστήματος (ISO)

Η επιλογή αυτή επιτρέπει στις καθετοποιημένες εταιρείες, όπως η ΔΕΗ, να διατηρούν την ιδιοκτησία του δικτύου μεταφοράς. Ωστόσο, το δίκτυο διευθύνεται από ανεξάρτητο διαχειριστή συστήματος που είναι διακριτός από την καθετοποιημένη εταιρεία και επιτελεί τις λειτουργίες ενός φορέα εκμετάλλευσης δικτύου. Σε γενικές γραμμές παραπέμπει στη σημερινή δομή. Η ιδιοκτησία των παγίων της μεταφοράς (όχι της διανομής) θα μεταβιβασθούν σε θυγατρική της εταιρείας. Αφού υποστεί τις αναγκαίες προσαρμογές (π.χ. αποχώρηση της ΔΕΗ από το μετοχικό κεφάλαιό του, ενίσχυση ανεξαρτησίας του), ο ΔΕΣΜΗΕ εξακολουθεί να υφίσταται.

3^η επιλογή: Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς (ΙΤΟ)

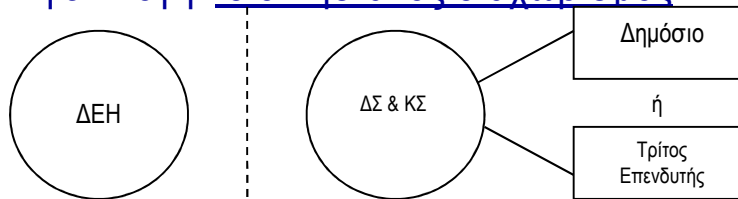
Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό, που αποτέλεσε εναλλακτική της τελευταίας στιγμής, η κυριότητα του συστήματος μεταφοράς και η διαχείρισή του μεταφέρονται σε θυγατρική (ΙΤΟ) της καθετοποιημένης εταιρείας. Εισάγονται αυστηρές εγγυήσεις ανεξαρτησίας του ΙΤΟ, οι οποίες υποστηρίζονται από συγκεκριμένα όργανα και μηχανισμούς (π.χ. Εποπτικό Όργανο, Πρόγραμμα Συμμόρφωσης) και ευρεία δυνατότητα ρυθμιστικής παρέμβασης

Σημ. 1: Όλες οι επιλογές απαιτούν τη δημιουργία της θυγατρικής μεταφοράς της ΔΕΗ και τη μεταβίβαση παγίων, μεταφορά προσωπικού κλπ – Η ΔΕΗ έχει ήδη ανακοινώσει τη μεταφορά των δραστηριοτήτων και των περιουσιακών στοιχείων της ΓΔ Μεταφοράς στη θυγατρική «ΔΕΗ Τηλεπικοινωνίες». Ανάλογη ανακοίνωση έχει γίνει η μεταφορά των δραστηριοτήτων και των περιουσιακών στοιχείων της διανομής σε μία 100% θυγατρική

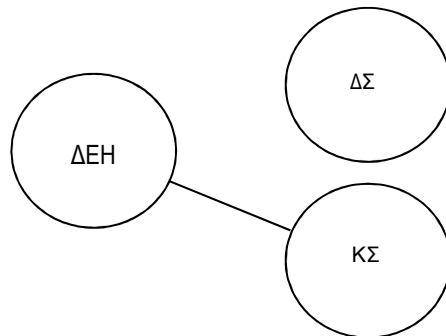
Σημ. 2: Τόσο για το 2ο όσο και το 3ο πρότυπο πρέπει να καθοριστούν αυστηροί κανόνες αναφορικά με (α) τη λήψη αποφάσεων, (β) την οικονομική αυτοτέλεια, (γ) το προσωπικό τους, (δ) τα χρησιμοποιούμενα μέσα

Σύστημα Μεταφοράς

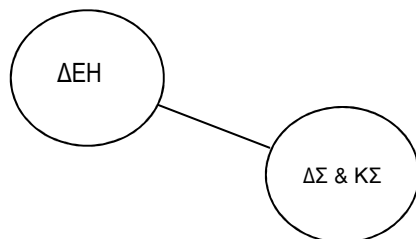
1η επιλογή: Ιδιοκτησιακός διαχωρισμός

2η επιλογή: Ανεξάρτητος Διαχειριστής Συστήματος (ISO)

3η επιλογή: Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς (ITO)

Πιθανά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Ιδιοκτησιακού Διαχωρισμού για την ελληνική αγορά

Πλεονεκτήματα

- Αποτελεσματική αποφυγή περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων
- Βέλτιστη οικονομικά λύση – η εταιρεία μεταφοράς έχει το μέγιστο δυνατό κίνητρο μεγιστοποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων της
- Μικρή ρυθμιστική παρέμβαση
- Ευκολότερη διαδικασία πιστοποίησης

Μειονεκτήματα

- Δυσκολίες αποτίμησης των στοιχείων του συστήματος
- Χρονοβόρα διαδικασία – ενδεχομένως απαγορευτική υπό τα χρονικούς περιορισμούς της 3^{ης} Δέσμης
- Ανώριμες οι συνθήκες για την εφαρμογή ενός τέτοιου μοντέλου (ιδίως ως προς την άμεση πώληση)

Πιθανά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της επιλογής ISO για την ελληνική αγορά

Πλεονεκτήματα

- Το πρότυπο είναι κοντά στα σημερινά δεδομένα του συστήματος μεταφοράς και αποτελεί ήπια μορφή διαχωρισμού
- Η διαχείριση του συστήματος και της αγοράς είναι διακριτές από την ιδιοκτησία του συστήματος
- Η ΔΕΗ διατηρεί, μέσω της θυγατρικής της, την κυριότητα των υποδομών και εισπράττει (ρυθμιζόμενα και ενδεχομένως όχι ιδιαίτερα ελκυστικά) μισθώματα
- Δεν αποκλείεται η δυνατότητα εφαρμογής του ΙΔ σε μεταγενέστερο χρόνο

Μειονεκτήματα

- Η ρυθμιστική παρέμβαση του προτύπου ISO είναι σαφώς μεγαλύτερη από αυτή του ΙΔ (αλλά μικρότερη του μοντέλου ΙΤΟ)
- Ποικίλες συμβατικές σχέσεις για την λειτουργία, ανάπτυξη και συντήρηση του Συστήματος μεταξύ του κυρίου του Συστήματος και του Διαχειριστή (ISO)
- Η μέχρι σήμερα εμπειρία από τη λειτουργία του ΔΕΣΜΗΕ έχει δείξει αδυναμίες και κενά. Ενδεικτικό είναι ότι εδώ και χρόνια παραμένουν ανεκτέλεστες προβλέψεις του ν. 2773/1999 και κανονιστικών κειμένων που αφορούν το ΔΕΣΜΗΕ και τη σχέση του με τη ΔΕΗ (π.χ. συμβάσεις συντήρησης και ανάπτυξης του συστήματος, κανονισμός προσωπικού κ.α.)
- Ο ΔΕΣΜΗΕ παραμένει εταιρεία μικρής κεφαλαιοποίησης και χρηματοδοτικής ικανότητας σε προφανή δυσαναλογία με το οικονομικό αντικείμενο που του έχει ανατεθεί τόσο ως προς τη διαχείριση του συστήματος όσο και ως προς τη διαχείριση της αγοράς, αλλά και την ικανότητά του να αντεπεξέλθει οικονομικά σε πρόστιμα που τυχόν επιβάλλει η ΡΑΕ
- Αν και η ΔΕΗ διατηρεί την κυριότητα των στοιχείων, τόσο το άμεσο οικονομικό όφελος όσο και το πρόγραμμα συντήρησης και ανάπτυξης που θα της ζητηθεί να τηρεί συνεπάγονται μέτριες αποδόσεις
- Απαιτητική διαδικασία πιστοποίησης
- Δημιουργεί μεγαλύτερη αίσθηση ανεξαρτησίας από την επιλογή ΙΤΟ

Πιθανά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της επιλογής ΙΤΟ για την ελληνική αγορά

Πλεονεκτήματα

- Η ΔΕΗ διατηρεί, μέσω της θυγατρικής της, την κυριότητα των υποδομών
- Δεν αποκλείεται η δυνατότητα εφαρμογής του ΙΔ σε μεταγενέστερο χρόνο

Μειονεκτήματα

- Ο ΔΕΣΜΗΕ, όπως υφίσταται σήμερα, παύει να υφίσταται και απορροφάται από το νέο φορέα ΙΤΟ / θυγατρική της ΔΕΗ.
- Ενδεχόμενη η ανάγκη για ξεχωριστό διαχειριστή της αγοράς
- Απαιτητικές, πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες εξασφάλισης της ανεξαρτησίας του ΙΤΟ (π.χ. Κώδικας Δεοντολογίας, Εποπτικό Όργανο, Πρόγραμμα Συμμόρφωσης, Υπεύθυνος Συμμόρφωσης)
- Η ρυθμιστική παρέμβαση είναι ευρύτατη και απαιτητική
- Ιδιαίτερα απαιτητική διαδικασία πιστοποίησης
- Μειωμένη αίσθηση ανεξαρτησίας του Διαχειριστή

Διαχωρισμός των Διαχειριστών Συστημάτων Διανομής

- Σύμφωνα με την οδηγία:

«όταν ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, πρέπει να είναι ανεξάρτητος, τουλάχιστον από άποψη νομικής μορφής, οργάνωσης και λήψης αποφάσεων, από άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τη διανομή».

Οι κανόνες αυτοί δεν συνεπάγονται υποχρέωση διαχωρισμού του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των περιουσιακών στοιχείων του συστήματος διανομής από την κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση.

- Όταν ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης (εν προκειμένω της ΔΕΗ), πρέπει να είναι ανεξάρτητος, σε επίπεδο οργάνωσης και λήψης αποφάσεων, από τις άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τη διανομή. Για το σκοπό αυτό, εφαρμόζονται τα ακόλουθα κριτήρια:
  - τα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση του συστήματος διανομής δεν μπορούν να συμμετέχουν σε διαρθρωτικές δομές της ολοκληρωμένης επιχείρησης ηλεκτρικής ενεργείας που φέρουν την ευθύνη, άμεσα ή έμμεσα, για την καθημερινή εκτέλεση των δραστηριοτήτων παραγωγής, μεταφοράς ή προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας·
  - πρέπει να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλισθεί ότι τα επαγγελματικά συμφέροντα των προσώπων που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση του συστήματος διανομής λαμβάνονται υπόψη κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται ότι είναι σε θέση να ενεργούν με ανεξαρτησία·
  - ο διαχειριστής του συστήματος διανομής πρέπει να διαθέτει ουσιαστικές εξουσίες λήψης αποφάσεων, ανεξάρτητα από την ολοκληρωμένη επιχείρηση ηλεκτρικής ενεργείας, όσον αφορά τους πόρους που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία, συντήρηση ή ανάπτυξη του δικτύου. Για την εκπλήρωση των καθηκόντων αυτών, ο διαχειριστής του συστήματος διανομής διαθέτει τους αναγκαίους ανθρώπινους, τεχνικούς, υλικούς και οικονομικούς πόρους.
  - ο διαχειριστής του συστήματος διανομής πρέπει να καταρτίζει πρόγραμμα συμμόρφωσης, το οποίο αναφέρει τα μέτρα που λαμβάνονται προκειμένου να αποκλείεται οποιαδήποτε μεροληπτική συμπεριφορά και να διασφαλίζεται η δέουσα παρακολούθηση της τήρησης του προγράμματος.
- Σε περίπτωση που ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι θα παρακολουθούνται από ρυθμιστικές αρχές ή άλλους αρμόδιους φορείς οι δραστηριότητες του διαχειριστή του συστήματος διανομής, ώστε αυτός να μην είναι σε θέση να εκμεταλλευθεί την κάθετη ολοκλήρωσή του για να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Νέο πλαίσιο ρυθμιστικών αρμοδιοτήτων: Ελάχιστες Υποχρεωτικές Αρμοδιότητες της ΡΑΕ

Το ζητούμενο: Ενίσχυση της ανεξαρτησίας και των αρμοδιοτήτων της αρχής τόσο ως προς τον προληπτικό όσο και ως προς τον κατασταλτικό έλεγχο λειτουργίας της αγοράς και του ανταγωνισμού και υπέρβαση του προβλήματος έλλειψης θεσμικής ανεξαρτησίας

Η ΡΑΕ θα πρέπει ενδεικτικά:

- να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση του διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και διανομής προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν σύμφωνα με την 3^η Δέσμη,
- να επιτελεί τον ενεργή ρόλο που προβλέπεται στην οδηγία 2009/72 ως προς την πιστοποίηση του Διαχειριστή και την εποπτεία ισχύος των κριτηρίων,
- να αναλάβει καθοριστικότερο ρόλο στις διαδικασίες αδειοδότησης,
- να συνεργάζεται για διασυνοριακά θέματα με τη ρυθμιστική αρχή ή τις ρυθμιστικές αρχές των οικείων κρατών μελών και με τον Οργανισμό,
- να συμμορφώνεται προς τις σχετικές, νομικά δεσμευτικές αποφάσεις του Οργανισμού και της Επιτροπής και να τις υλοποιεί,
- να υποβάλλει ετησίως στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, τον Οργανισμό και την Επιτροπή έκθεση σχετικά με τη δραστηριότητά της και την εκπλήρωση των καθηκόντων της,
- να παρακολουθεί τα επενδυτικά προγράμματα των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και να παρέχει, με την ετήσια έκθεσή της, αξιολόγηση των επενδυτικών προγραμμάτων των διαχειριστών όσον αφορά τη συνέπειά τους με το πρόγραμμα ανάπτυξης,
- να παρακολουθεί τη συμμόρφωση προς τους κανόνες ασφάλειας και αξιοπιστίας του συστήματος και του δικτύου και να αξιολογεί τις προηγούμενες επιδόσεις, καθώς και να ορίζει ή να εγκρίνει τα πρότυπα και τις απαιτήσεις για την ποιότητα υπηρεσίας και εφοδιασμού, και να συμβάλει σε αυτό σε συνεργασία με άλλες αρμόδιες αρχές
- να έχει πιο ενεργή και αποφασιστική σχέση για την εποπτεία της αγοράς και του ανταγωνισμού (σε συνεργασία με την Επιτροπή Ανταγωνισμού)

Κυριότερες εργασίες του Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ΟΣΡΑΕ)

Ο Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ΟΣΡΑΕ) συμπληρώνει, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τις κανονιστικές εργασίες που επιτελούνται σε εθνικό επίπεδο από τις ρυθμιστικές αρχές. Οι ρυθμίσεις της Δέσμης περιλαμβάνουν τις ακόλουθες αρμοδιότητες του ΟΣΡΑΕ:

- **Γενικές Αρμοδιότητες:** Θα παρακολουθεί τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και την τήρηση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας από τα κράτη μέλη. Επιπροσθέτως, θα εκδίδει γνωμοδοτήσεις και συστάσεις με αποδέκτες το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Επιτροπή, τις ρυθμιστικές αρχές και τους διαχειριστές συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.
- **Αποφασιστικές Αρμοδιότητες**
  - Θα λαμβάνει ατομικές αποφάσεις σε ειδικά καθορισμένες περιπτώσεις.
  - Θα εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές για τη διαμόρφωση των κωδίκων από τους διαχειριστές
  - Θα καθορίζει το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις διασυνδέσεις μεταξύ κρατών μελών.
  - Θα ασκεί αποφασιστική αρμοδιότητα για τις διασυνοριακές επενδύσεις και το διασυνοριακό εμπόριο.
  - Θα προβαίνει στην επίλυση των διασυνοριακών διαφορών.
- **Αρμοδιότητες ως προς τα Ευρωπαϊκά Δίκτυα Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (ENTSO):** Ο Οργανισμός θα παρακολουθεί την περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου, καθώς και τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διαχειριστών Συστημάτων Μεταφοράς (ENTSO). Η συμμετοχή του Οργανισμού επιδιώκει την εξασφάλιση αποτελεσματικής και διαφανούς συνεργασίας μεταξύ των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς προς όφελος της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου. Ο ΟΣΡΑΕ θα γνωμοδοτεί για το ετήσιο πρόγραμμα εργασιών των ENTSO και τους κώδικες λειτουργίας αυτών. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων του είναι να παρακολουθεί την εφαρμογή του προγράμματος ανάπτυξης και να ελέγχει τυχόν παρεκκλίσεις κατά την εφαρμογή του προγράμματος, προβαίνοντας σε συστάσεις προς τους Διαχειριστές και τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές.

Λιανική Αγορά και Προστασία Καταναλωτή

- Δικαίωμα επιλογής προμηθευτή
- Ευάλωτοι καταναλωτές
- Πρόσβαση πελάτη στα στοιχεία της κατανάλωσής του
- Πρότυπα ποιότητας της υπηρεσίας και διασφάλισή τους
- Σημεία επαφής (contact points)
- Ανεξάρτητος διαμεσολαβητής (energy ombudsman)
- Καθολική υπηρεσία / καθορισμός ύστατου προμηθευτή

Συμπεράσματα

- Καθορισμός επιλογών
  - Σύστημα μεταφοράς
  - Σύστημα διανομής
  - ΡΑΕ
  - Λιανική αγορά
  - Προστασία καταναλωτή
- Επίδραση των αλλαγών στο υφιστάμενο μοντέλο αγοράς
- Νομοπαρασκευαστικές εργασίες και ενδεχόμενες συνέπειες για τα κανονιστικά κείμενα
- Χρονικοί περιορισμοί